

ΗΜΕΡΙΔΑ ΣΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Η κλιματική αλλαγή αποτελεί παγκόσμια υπαρξιακή κρίση. Την σήμερα χιλιοειπωμένη αυτή έκφραση, αγαπημένε μου Χρήστο, την πρωτοάκουσα από έναν συνάδελφό σου Ακαδημαϊκό, τον Ιωάννη Ζηζιούλα, Μητροπολίτη Περγάμου, το 1988 σε μια μικρή σε αριθμό συμμετεχόντων διαθρησκευτική συνάντηση στην Πάτμο, οργανωμένη από την ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ Περιβάλλοντος και Πολιτισμού για το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Μίλησε για τις επιτακτικές προσαγωγές μιας νέας εποχής όπου οι συνιστώσες της ανθρώπινης ύπαρξης δεν ορίζονται πλέον μόνον από εξωγενείς αλλά και από ανθρωπογενείς παράγοντες. Οι άνθρωποι είχαμε πετύχει να δαμάσουμε τη φύση για χάρη της ανθρώπινης εξουσίας, κέρδους και ηδονής. Ήδη όμως η απέραντη δύναμη της φύσης είχε αρχίσει να ανταποκρίνεται τυφλά αλλά εκδικητικά: οι άνθρωποι είχαμε ορίσει για τον εαυτό μας μια ανείπωτη μελλοντική καταστροφή εάν δεν μεταβάλαμε άμεσα τις προτεραιότητες της συλλογικής μας συνύπαρξης.

Η επιστημονική κοινότητα ανταποκρίθηκε πρώτη στην πρόκληση της κλιματικής αλλαγής. Ακολούθησαν αξιόλογοι θρησκευτικοί και επιχειρηματικοί ηγέτες. Οι πολιτικές ηγεσίες αντίθετα καθυστερούν σε απογοητευτικό βαθμό κυρίως λόγω της συνεχιζόμενης ροπής των εκλογικών τους σωματίων στον ωμό καταναλωτισμό. Στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής είναι από το πρωτόκολλο του Κυότο το 1997 και εντεύθεν έκδηλη η απροθυμία ανταπόκρισης τουλάχιστον στο ομοσπονδιακό επίπεδο. Στην Αυστραλία η πολιτική ηγεσία προέβαλε απερίφραστα το οικονομικό κέρδος από την εξόρυξη κάρβουνου και την εξαγωγή του προς τους οικονομικά ανερχόμενους γίγαντες της Κίνας και των Ινδιών ως και προς την Ιαπωνία, αφήνοντας την προβλεπόμενη από το 2008 αλλά, σήμερα πλέον, αναπότρεπτη κόλαση των φλεγόμενων δασών. Στη Βραζιλία μια επίσης δημοκρατικά εκλεγμένη κυβέρνηση εποφθαλμιά τον Αμαζόνιο όχι ως κοιτίδα πλανητικής βιοποικιλότητας αλλά ως αντικείμενο βραχυπρόθεσμης εκμετάλλευσης κάποιων φυσικών στοιχείων εις βάρος του συνολικού οικοσυστήματος του Αμαζονίου αλλά και του πλανήτη.

Συμπερασματικά, μαζί με την φύση και μνημεία του ανθρωπίνου πολιτισμού όπως την Βενετία, κινδυνεύουν μεσοπρόθεσμα από την παγκόσμια επικράτηση ενός καταναλωτικού προτύπου ζωής και οι δημοκρατικοί θεσμοί διότι εάν δεν πράξουμε τα ελάχιστα οικειοθελώς, τελικά θα υποστούμε τα μέγιστα εξ ανάγκης. Ας χαιρέτισμε λοιπόν με ειλικρινή χαρά και ανακούφιση την δεδηλωμένη πρόθεση της νέας ελληνικής κυβέρνησης, μετά από τόσα χρόνια οικολογικού στρουθοκαμηλισμού, για την απολιγνητοποίηση της χώρας μέχρι το 2028, απόφαση που συνάδει με την Νέα Πράσινη Συμφωνία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο, σε συνεργασία με το PARIS REINFORCE και τις ΣΥΓΚΛΙΣΕΙΣ, διοργανώνουμε ημερίδα με τίτλο «ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ, ΕΝΕΡΓΕΙΑ και το ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ – ΠΟΙΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ;». Το ερώτημα είναι σαφές. Δεν υπάρχει μεν επιλογή όσον αφορά την ανάγκη μεταβολής ενεργειακών υποδομών, διατροφικών συνηθειών, μέσων μεταφοράς, πρότυπων αρχιτεκτονικής, χωροταξικών και πολεοδομικών θεσμών και γενικότερα τρόπων ζωής. Αλλά ποια πρότυπα να επιλέξουμε από τα πολλά που προτείνονται; Απαντήσεις μπορεί να εξευρεθούν, κατά τη γνώμη μας, μόνο μέσω μιας σειράς δημοκρατικών διαλόγων. Σήμερα θα εξετάσουμε αφ' ενός την αναγκαία μείωση εντάσεως στην κατανάλωση ηλεκτρισμού και αφ' ετέρου τις ίδιες τις πηγές της ηλεκτροπαραγωγής. Με άλλη ευκαιρία ο διάλογος μας θα διευρυνθεί στους χώρους της μετακίνησης και της διατροφής.

Η Ελλάδα ταπεινώθηκε κατά την τελευταία δεκαετία, διότι αργήσαμε να ανταποκριθούμε σε προκλήσεις καταφανείς. Ας μην επαναληφθεί το σφάλμα. Δεν είμαστε όμως οι μόνοι ένοχοι. Στην άριστα οργανωμένη και οικονομικά κραταιά Γερμανία με την διεθνώς αξιοληυτη αυτοκινητοβιομηχανία της, αλλοιώθηκαν εκ προθέσεως επιστημονικά στοιχεία για τις εκπομπές κάποιων πασίγνωστων τύπων αυτοκινήτων. Το παράδειγμα αυτό μας διδάσκει ότι η ανάθεση αποφάσεων και ενεργειών σε έναν κλειστό κύκλο πολιτικών, δημόσιων υπαλλήλων και επιχειρηματιών είναι καταστροφική. Κανένας, μα κανένας, εκτός του μαγικού κύκλου, δεν πείθεται πλέον από τέτοια κλειστά σχήματα. Ο δημόσιος διάλογος για τις επερχόμενες επιλογές οφείλει να είναι ρεαλιστικός, δημοκρατικός αλλά κυρίως ανοιχτός.

Άλλωστε η ελληνική κοινωνία έχει ωριμάσει αρκετά ώστε να δύναται να συμμετέχει σε τέτοιους διαλόγους. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ είχε διενεργήσει πανελλαδικές δημοσκοπήσεις το 2001, 2005 και στα τέλη του 2007 όπου παρατηρήσαμε την σταδιακή άνοδο του ποσοστού των Ελλήνων που αυθόρμητα ανέφεραν την κλιματική αλλαγή ως σημαντικότερο πρόβλημα, από

μόλις 6,5%	το 2001
στο 12,6%	το 2005
και στο 20,6%	το 2007

Στη δεκαετία της οικονομικής κρίσης έλειπαν πόροι για την διενέργεια δημοσκοπήσεων. Όμως το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα LIFE IP για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή (Boosting the implementation of adaptation policy across Greece) όπου συνεργαζόμαστε δεκαεννέα εταίροι με συντονιστή το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, επέτρεψε την διενέργεια το 2019 νέας πανελλαδικής δημοσκόπησης όπου το ποσοστό αυθόρμητων αναφορών στην κλιματική αλλαγή ως μέγιστο περιβαλλοντικό πρόβλημα έφθασε πλέον στο 30% ενώ ένα επιπλέον 24% ανέφερε τα ακραία καιρικά φαινόμενα που ως γνωστόν επιτείνονται από την κλιματική αλλαγή. Εξίσου σημαντικό, σε αντίθεση με άλλες χώρες, δεν βρέθηκαν ουσιαστικές διαφορές αντιλήψεων για την κλιματική αλλαγή που συσχετίζονται με τις ιδεολογικοπολιτικές θέσεις των Ελλήνων πολιτών.

Είμαστε λοιπόν μια κοινωνία ώριμη για τις αναγκαίες δημόσιες συζητήσεις. Ασφαλώς όμως υπάρχουν οι ίδιες αγκυλώσεις που υπάρχουν παντού. Είναι εξόφθαλμα αναγκαίο να καταπολεμηθεί το γνωστό σύνδρομο NIMBY -"Not In My BackYard"- αλλά επίσης και το λιγότερα γνωστό σύνδρομο, εξίσου όμως διαδεδομένο, OIYBY -"Only In Your Backyard". Το τελευταίο είναι προσφιλές διεθνώς μεταξύ πολιτικών, δημοσίων υπαλλήλων και σχολιαστών που διαμένουν σε πρωτεύουσες και με εύκολο ενθουσιασμό εκφράζονται υπέρ των θυσιών που οφείλουν να υποστούν όσοι ζουν σε περιφέρειες. Η δική τους γειτονιά αντίθετα εξαιρείται στην πράξη καθώς πράγματι έχει καταστεί σχεδόν ανέφικτη η εγκατάσταση ανεμογεννητριών στην Αττική. Γνωστό αποτέλεσμα αυτής της πρωτευουσιάνικης διαστρέβλωσης στη Γαλλική περίπτωση, είναι οι "gilets jaunes".

Πρώτο ζητούμενο λοιπόν κατά τη γνώμη της ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ είναι τα όντως αναπόφευκτα βάρη να πέφτουν εξίσου στους ώμους όλων των πολιτών σε όλες τις περιοχές της χώρας. Σ'αυτό θα βοηθούσε πολύ, όπως ήδη προτείναμε, η ύπαρξη και τακτική επικαιροποίηση ενός ενεργειακού ισοζυγίου για όλες τις περιφέρειες.

Δεύτερο ζητούμενο αποτελεί η αποφασιστική αποσύνδεση της έντασης του ενεργειακού αποτυπώματος από την πάντοτε αναγκαία οικονομική ανάπτυξη. Η πρόσφατη δημοσκόπηση επιβεβαιώνει ότι αυτή είναι και η επιθυμία της τεράστιας πλειοψηφίας των Ελλήνων, που απάντησαν θετικά:

- κατά 86% υπέρ της υποχρεωτικής εφαρμογής βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής
- κατά 90% υπέρ της υποχρεωτικής χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στα δημόσια κτίρια,

- και κατά 72% υπέρ της υιοθέτησης μιας νέας φορολογικής πολιτικής που θα επιβαρύνει περιβαλλοντικά επιζήμιες δράσεις ώστε να ελαφρύνει το φορολογικό βάρος στην ανθρώπινη εργασία, ανταποκρινόμενης έτσι στην ισχυρότατη λαϊκή επιθυμία που ανέδειξε η ίδια δημοσκόπηση για παράλληλη μείωση της ανεργίας και αποτελεσματική αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Μιλώντας για αποσύνδεση του ενεργειακού μας αποτυπώματος από την ανάπτυξη, δεν εννοούμε απλώς την ενεργειακή αναβάθμιση κάποιων υπουργείων αλλά, σταδιακά βέβαια, όλων ανεξαιρέτως των δημόσιων κτιρίων, σχολείων και νοσοκομείων, μαζί με την εφαρμογή κανόνων βιοκλιματικής αρχιτεκτονικής για οποιαδήποτε νέα κατασκευή. Η αναβάθμιση αυτή συνεπάγεται θεσμικές μεταβολές, πόρους για πολυετές επενδυτικό πρόγραμμα ως και την ευρεία χρήση αβαθούς γεωθερμίας και φωτοβολταϊκών, πρωτίστως στην Αθήνα αλλά και αλλού.

Από το 2004 η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ πρότεινε την υποχρεωτική μείωση ψύξης και παράλληλα αλλαγή καλοκαιρινής ενδυμασίας σε δημόσια κτίρια, αλλά μέχρι και σήμερα, χωρίς αποτέλεσμα. Καλούμε κυβέρνηση, ιδιώτες και εμάς τους ίδιους σε ουσιαστική και όχι απλώς φραστική ενεργοποίηση επί του θέματος.

Το τρίτο ζητούμενο που αφορά τους τρόπους και τους χώρους παραγωγής ηλεκτρισμού, είναι αναγκαστικά πιο σύνθετο.

Από το 2005 η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ πιέζει για την αναγνώριση και ανάπτυξη της γεωθερμίας ως προτιμητέας μορφής ΑΠΕ διότι αποτελεί ενέργεια όχι αιχμής αλλά βάσεως, συνάμα φθηνή, καθαρή και ανανεώσιμη. Βέβαια, οι σωληνώσεις μεταφοράς δημιουργούν οπτική όχληση αλλά αυτή οχριά σε σχέση, με οποιαδήποτε μαζική εγκατάσταση φωτοβολταϊκών ή ανεμογεννητριών που αντίθετα, παράγουν ενέργεια αιχμής, όχι βάσης με κίνδυνο περιόδων διακοπής. Και πώς να ενδιαφερθούν επενδυτές για γεωθερμία εφόσον καμία κυβέρνηση μέχρι στιγμής δεν αναγνώρισε την αυτονόητη ευθύνη της να ζητήσει την οικονομική στήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την κατασκευή των αναγκαίων συνδέσεων μεταξύ ελληνικών νησιών; Η Ιταλία ζήτησε ανάλογη βοήθεια για την ανάπτυξη γεωθερμίας και την έλαβε. Είναι πλέον η σειρά μας να επενδύσουμε άμεσα στη γεωθερμία. Μεταξύ άλλων ο καθαρά παραγόμενος ηλεκτρισμός σε κάποια νησιά θα τα καθιστούσε πειστικούς υποψήφιους για την πειραματική προώθηση ηλεκτρικών μέσων μεταφοράς στην Ελλάδα.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ επικροτεί την ευρωπαϊκή επιταγή εκμηδενισμού της χρήσης ορυκτών καυσίμων το 2050. Ευτυχώς το 86% των ελλήνων δηλώνει ότι συναινεί. Δεν συμφωνούμε να αποκλείεται κατ'αρχάς η χρήση οποιασδήποτε μορφής ΑΠΕ για την αντιμετώπιση της επιτακτικής κλιματικής κρίσης. Ζητούμε όμως η κάθε μορφή ΑΠΕ να αξιολογείται και προπάντων να χωροθετείται με αυστηρά κριτήρια προτεραιότητας. Για παράδειγμα η πυρηνική ενέργεια κατά τη γνώμη μας υστερεί σοβαρά έναντι π.χ. της γεωθερμίας και της ηλιακής σήμερα ή μελλοντικά, της χρήσης υδρογόνου. Ποια πρέπει να είναι αυτά τα κριτήρια; Ασφαλώς θα διαφέρουν από περίπτωση σε περίπτωση.

[Όμως, ακόμα και μετά την αποδοχή αξιοποίησης της γεωθερμίας που θα μεταβάλλει τα ποσοστά συμμετοχής της κάθε ΑΠΕ στην συνολική ηλεκτροπαραγωγή είναι αναμφισβήτητο ότι η ηλιακή και η αιολική ενέργεια θα διατηρήσουν τις μερίδες των λεόντων. Έτσι τα κριτήρια χωροθέτησης ιδιαίτερα αυτών των δύο μορφών ΑΠΕ οφείλουν να μας απασχολούν.]

[Η αιολική και η ηλιακή ενέργεια μοιάζουν σε δύο σημεία ενώ διαφέρουν πολύ σε ένα τρίτο. Και τα δύο αποτελούν ενέργεια αιχμής, αντίθετα με την γεωθερμία ενώ και τα δύο, όπως και η γεωθερμία, δεν δημιουργούν εκπομπές. Στο τρίτο σημείο που αφορά την οπτική όχληση και οι δύο υστερούν έναντι της γεωθερμίας αλλά επίσης διαφέρουν μεταξύ τους. Κανείς δεν θεωρεί τα φωτοβολταϊκά καλαισθητά ενώ κάποιοι εκφράζουν θαυμασμό για την καλαισθησία

ανεμογεννητριών. Αντίθετα, η επιρροή φωτοβολταϊκών στο τοπίο είναι συνήθως ηπιότερη απ'όσο εκείνη των ανεμογεννητριών.]

[Έπεται ότι απαιτείται χωριστή ανάλυση των κριτηρίων χωροθέτησης στις δύο περιπτώσεις. Τα φωτοβολταϊκά είναι προτιμότερο να χωροθετούνται σε ήδη πληγωμένες ή υποβαθμισμένες περιοχές όπως ορθά σχεδιάζει η ΔΕΗ για τα εγκαταλειμμένα ορυχεία λιγνίτη. Το ίδιο μπορούσε να γίνει και σε άλλα ορυχεία. Τα φωτοβολταϊκά, όπως ήδη επιχειρηματολόγησα, προσφέρονται για το υποβαθμισμένο από την αντιπαροχή και την κερδοσκοπία αστικό περιβάλλον των συγχρόνων ελληνικών μεγαλουπόλεων, όπου η ενεργειακή αναβάθμιση αποτελεί επιτακτική ανάγκη στην οποία τα φωτοβολταϊκά θα συνεισφέρουν χωρίς να επιβαρύνουν περαιτέρω μια ήδη επιβαρυσμένη οπτική εικόνα. Μια τρίτη ευνοϊκή περίπτωση αφορά ημιερημοποιημένες εκτάσεις χωρίς απότομες κλίσεις γης.]

[Αντίθετα τα φωτοβολταϊκά δεν ενδείκνυται να χωροθετούνται σε παραγωγική αγροτική γη, σε δάση, σε παραδοσιακούς οικισμούς ή σε παραδοσιακές συνοικίες των μεγαλουπόλεων. Με λίγα λόγια η ηλιακή ενέργεια έχει σημαντικότερο ρόλο να παίξει αλλά δεν πρέπει να χωροθετούνται φωτοβολταϊκά χωρίς αυστηρά κριτήρια επιλογής.]

[Ακριβώς το ίδιο συμβαίνει με την αιολική ενέργεια αν και προφανώς τα κριτήρια χωροθέτησης θα διαφέρουν, καθώς τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των ανεμογεννητριών και των φωτοβολταϊκών διαφέρουν επίσης.]

[Η οπτική όχληση είναι από τα κύρια αρνητικά σημεία και των δύο αυτών ΑΠΕ. Υπάρχει όμως και αισθητικό επιχείρημα υπέρ των ανεμογεννητριών, ότι αποτελεί δηλαδή ένα είδος αφηρημένου σύγχρονου γλυπτού. Άλλοι επαναλαμβάνουν το γνωστό λατινικό ρητό "De gustibus et de coloribus non disputandum est". Το δεύτερο σχόλιο δεν είναι όμως ευτυχές, απ' ενός διότι η ομορφιά σπάνια είναι μόνον έμφυτη αλλά συνήθως απορρέει επίσης από τη σχέση μεταξύ παρακείμενων όγκων, απ' ετέρου διότι η χωροθέτηση ανεμογεννητριών συνήθως γίνεται όχι κατά μόνας αλλά σε ομάδες, και συχνά μάλιστα, σε μεγάλες ομάδες.]

[Προτρέπω όσους αμφιβάλλουν για την ακρίβεια της αισθητικής αυτής επιχειρηματολογίας να περιπλανηθούν στο Μουσείο Ακροπόλεως σήμερα το μεσημέρι. Εδώ έχομε θαύματα γλυπτικής και όμως η αισθητική εμπειρία διαφέρει ανάλογα με την τοποθέτηση των αγαλμάτων στους χώρους ενός μουσείου. Θα δώσω τρία παραδείγματα για όσους, όπως εγώ, γνωρίσαμε τα ίδια αρχαία στο παλαιό μικρό μουσείο επί της Ακροπόλεως και σήμερα τα βλέπομε στο νέο Μουσείο όπου πραγματοποιείται η ημερίδα μας.]

[Όποιος είδε το αρχαϊκό αέτωμα και στις δύο περιπτώσεις θα ομολογήσει ότι η νέα επιβλητική επικλινής άνοδος προς αυτό μας επιτρέπει να επανεκτιμήσομε την δύναμη της πρώιμης εκείνης σύνθεσης. Όποιος γνώριζε τις Καρυάτιδες μόνον από την μπροστινή τους όψη, δεν μπορεί παρά να συγκινείται από την αριστουργηματική επιμέλεια των μορφών που αναδεικνύεται όταν, όπως σήμερα, τα πλησιάζεις από την αντίθετη κατεύθυνση. Όποιος έβλεπε επί σειρά ετών σκόρπια απομεινάρια της ελγινειακής αρπαγής, σήμερα μπορεί να θαυμάσει την κατάταξή τους παράλληλα με τον ίδιο τον Παρθενώνα. Συμπερασματικά, ακόμα και τα υψηλότερα επιτεύγματα της ανθρώπινης τέχνης μπορούν να κερδίσουν ή να χάσουν από την χωροθέτησή τους.]

[Η προσέγγιση αυτή είναι βασικής σημασίας εάν επιθυμούμε μέσα από έναν ανοιχτό διάλογο να καταλήξομε σε κάποια κοινά συμπεράσματα για την χωροθέτηση ανεμογεννητριών.]

[Οι ανεμογεννήτριες είναι όχι απλώς αποδεκτές αλλά παντοιοτρόπως ωφέλιμες σε δύο αντίθετες περιπτώσεις, οι οποίες όμως προφανώς δεν είναι οι μόνες περιπτώσεις όπου θα χωροθετηθούν. Η πρώτη είναι σε χερσαία εγκατάσταση, σε μικρό αριθμό και ιδίως σε νησιά για να καλύψουν τις ενεργειακές ανάγκες την καλοκαιρινής αιχμής. Η άλλη είναι ομαδικά τοποθετημένες στη θάλασσα, ως ένας στρατός γλυπτών που συμβιώνουν με την πηγαία δύναμη των κυμάτων, χωρίς να δημιουργούν την πληγή των «συνόδων έργων» που επιβάλλει οποιαδήποτε ομαδική χερσαία χωροθέτηση.]

[Ευλόγως λοιπόν οι λαοί γύρω από την Βόρεια Θάλασσα προκρίνουν πλέον τις θαλάσσιες ενάντια στις χερσαίες εγκαταστάσεις ανεμογεννητριών, παρά το μεγαλύτερο κόστος εγκαταστάσεως. Οι δικές μας θάλασσες είναι βέβαια εν γένει λιγότερο αβαθή και έτσι δημιουργούν μεγαλύτερα τεχνικά εμπόδια. Και όμως μια από τις πιο ελπιδοφόρες πρόσφατες εξελίξεις είναι το ενδιαφέρον Νορβηγών για εγκατάσταση ανεμογεννητριών στις ελληνικές θάλασσες. Όποιος μπορεί να εκτιμήσει ορθά τον περιβαλλοντικό φόρτο που επιφέρουν αναμογεννήτριες, όπως στην πολυσυζητούμενη σήμερα περίπτωση της Τήνου, με τις βαρείες τσιμεντένιες βάσεις και τις πλατείς οδούς προσπέλασης να πληγώνουν το τοπίο, σίγουρα θα προτιμήσει την εγκατάστασή τους σε κάποιο σημείο στη θάλασσα νότια της Τήνου παρά επί του εδάφους του νησιού.]

[Επιπλέον, συχνά, όχι όμως πάντα, οι χερσαίες ανεμογεννήτριες επιφέρουν ζημιά στην ορνιθοπανίδα, ενώ οι θαλάσσιες, εφ' όσον χωροθετούνται εκτός των μεταναστευτικών ροών των πουλιών, μπορούν να οδηγήσουν στην δημιουργία πολύτιμων περιοχών ιχθυοπροστασίας.]

[Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ θεωρεί ότι οι ιδιωτικές επιχειρήσεις μπορούν και πρέπει να διαδραματίσουν πρωταρχικό ρόλο στον αγώνα κατά των ορυκτών καυσίμων με την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών και ανεμογεννητριών έχοντας κίνητρο το κέρδος, πάντα όμως υπό την εποπτεία μιας δημοκρατικής διοίκησης, η οποία θα χωροθετεί ανάλογα με τα κριτήρια που θα εκφράζουν το γενικότερο συμφέρον, όχι μόνο της χώρας αλλά της συγκεκριμένης περιοχής και των πολιτών της περιοχής εκείνης.]

[Τι μας λέγει το εντονότατο επενδυτικό ενδιαφέρον που ήδη υπήρξε και υπάρχει σήμερα για τη χωροθέτηση αιολικών στη χώρα μας ; Πρώτον, ότι το είδος της επιχείρησης είναι ευτυχώς, αρκούντως κερδοφόρο. Δεύτερον, ότι η Διοίκηση θα μπορούσε να είναι αυστηρότερη στα κριτήρια χωροθέτησης απ' ό,τι έχει υπάρξει μέχρι τώρα.]

[Δεν φέρει, προς το παρόν, ευθύνη η σημερινή κυβέρνηση σχετικά με την έλλειψη επιβολής καλομελετημένων κριτηρίων για την χωροθέτηση χερσαίων αιολικών πάρκων. Φταίει εν μέρει το ότι η Κ.Υ.Α. του 2008 είναι πλέον παρωχημένη και χρήζει άμεσης και ολικής αναθεώρησης. Φταίει κυρίως η ίδια η ιδέα του τομεακού χωροταξικού σχεδιασμού που αποτελεί εννοιολογική αντίφαση. Η λειτουργία του Νομοθετήματος αυτού μου θυμίζει την ιστορία που έμαθα ως παιδί για τον αμαρτωλό δεσπότη ο οποίος την μεγάλη εβδομάδα βάπτισε ένα κοτόπουλο «φακές». Όμως φακές δεν γίνεται ένα κοτόπουλο, έτσι και δεν αποτελεί χωροταξικό σχέδιο, ένα σχέδιο που φέρει απλώς αυτή την ονομασία. Η χωροταξία είναι μια κατ'εξοχήν συνθετική επιστήμη η οποία συγκεντρώνει στοιχεία διαφόρων ειδών, τα ζυγίζει και αποφασίζει με ποια κριτήρια θα προτιμήσει μία συγκεκριμένη χωροθέτηση από άλλες. Αντίθετα τα «κακώς βαπτισμένα» «Ειδικά Χωροταξικά» επιλέγουν ένα ή δύο στοιχεία, όπως η ηλιοφάνεια ή το αιολικό δυναμικό, και κατευθύνουν τον επενδυτή να προχωρήσει με βάση το συγκεκριμένο αυτό στοιχείο, ενώ δεν συνυπολογίζει σε βάθος τις επιπτώσεις στην οικονομία, τη φύση, τον πολιτισμό και τις τοπικές κοινωνίες.]

[Οι τρεις περιπτώσεις προτάσεων εγκατάστασης ανεμογεννητριών που σήμερα συγκλονίζουν κάποιες περιοχές της χώρας, τουτέστιν των Αγράφων, των νησίδων της Δωδεκανήσου και των Κυκλάδων και της νήσου Τήνου, αποτελούν και οι τρεις απόδειξη της ανάγκης να διαχωρίζεται μια για πάντα η εξερεύνηση στοιχείων για τις εκάστοτε φυσικές δυνατότητες από την εξάσκηση πραγματικής χωροταξίας που συνδυάζει όλες τις παραμέτρους μιας γεωγραφικής περιοχής, στην οποία ζουν Έλληνες πολίτες, με τις σύνθετές τους ανάγκες και επιδιώξεις, ώστε να καταλήξει τελικά σε συγκεκριμένες προτάσεις, με βάση επιλεγμένων κριτηρίων. Ασφαλώς σε αρκετές περιπτώσεις μια τέτοια διαδικασία θα καταλήξει όντως στη χωροθέτηση χερσαίων ανεμογεννητριών, εξίσου ασφαλώς όμως δεν θα διαπράττονται τόσα φανερά λάθη όσο διαπράττονται με το σημερινό σύστημα που παρουσιάζεται ως χωροταξία αλλά στην πράξη αποτελεί όχι

διαδικασία σύνθεσης αλλά προεπιλογής ενός κριτηρίου της φύσης ενάντια σε οποιοδήποτε άλλο κριτήριο είτε φυσικό είτε κοινωνικό είτε οικονομικό είτε περιβάλλοντικό.]

[Η θέση αυτή εκφράσθηκε στο Υπουργείο Περιβάλλοντος το 2013, μετά από ενδελεχή μελέτη ομάδας εργασίας στην ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ, από τον κ. Γιάννη Παλαιοκρασσά, τότε και σήμερα μέλος του Διοικητικού μας Συμβουλίου και πρώην Επίτροπο Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.]

Ένα όμως κριτήριο επιλογής οφείλει να είναι σταθερό: ο σεβασμός δηλαδή των βασικών αξιών που συνιστούν την θετική ταυτότητα των ελλήνων, τουτέστιν της ελληνικής φύσης και του ελληνικού πολιτισμού. Αυτές δεν πρέπει να θυσιασθούν: αντίθετα εμείς οφείλομε να είμαστε πάντα πρόθυμοι να θυσιασθούμε γι' αυτές.

Ο ελληνικός πολιτισμός σίγουρα δεν αποτελείται μόνον από τους γνωστούς αρχαιολογικούς χώρους, υπό την στενή έννοια της φράσης αυτής, αλλά και από τα ευρύτερα πολιτισμικά τους τοπία. Παραδείγματα ο Μυστράς και το Δελφικό τοπίο, το οποίο η ελληνική πολιτεία φρόντιζε να προφυλάξει στην δεκαετία του 1980 αλλά που σήμερα επιτρέπει να αλλοιωθεί παρά τον διαρκή διεθνή θαυμασμό γι' αυτό και παρά τα συμπαράμαρτούντα οικονομικά οφέλη. Εδώ δε χωράει συμβιβασμός- καθήκον και της διοίκησης και ημών των πολιτών είναι να αποτρέψομε την εγκατάσταση οποιασδήποτε μορφής ΑΠΕ που θα αλλοίωνε τον παραδοσιακό χαρακτήρα πολιτισμικών τοπίων παγκόσμιας αξίας.

Η κατάσταση των προστατευόμενων περιοχών φυσικής βιοποικιλότητας είναι ακόμα χειρότερη διότι έχουν για πολλά χρόνια ήδη παραμεληθεί από την ελληνική διοίκηση, μέχρι του σημείου να μας εγκαλεί σήμερα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την αδράνειά μας στην εκπόνηση σχεδίων διαχείρισης που θα καθόριζαν χρήσεις γης. Οφείλουν να τύχουν της ίδιας προστασίας με τα πολιτισμικά μας τοπία, καθότι είμαστε από τις ευρωπαϊκές χώρες, αφ' ενός με την πλουσιότερη βιοποικιλότητα και αφ' ετέρου με εξαιρετικές προοπτικές για την οργανωμένη πεζοπορία, άθλημα που συνάδει με τα μελλοντικά παρά με τα απαξιωμένα πλέον καταναλωτικά πρότυπα ανθρώπινης διαβίωσης.

Άλλωστε η υποτιθέμενη διάσωση της φύσης ως αφηρημένης έννοιας με την χωροθέτηση βαρέων μορφών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας που καταστρέφουν υπαρκτά και πολύτιμα στοιχεία της φύσης αποτελεί και λογική και υπαρξιακή αντίθεση. Δεν διασώζεται η φύση με ενέργειες υποβάθμισής της. Και όμως τούτο έχει ήδη κατά κόρον επιχειρηθεί. Υπάρχουν πρώτες ενδείξεις, όπως θα ακούσομε το απόγευμα, ότι ενώ οι περιοχές NATURA αποτελούν το 27% του συνόλου της χερσαίας έκτασης της χώρας, ανεμογεννήτριες έχουν εγκατασταθεί σε 35% των εδαφών των ίδιων περιοχών και 42% εάν προσθέσομε τα αισθητικά δάση και τα καταφύγια άγριας ζωής. Πώς μπορεί να περιγράφεται μια τέτοια κατάσταση ως «προστασία»; Δεν εκπλήσσει λοιπόν η ευρεία έκφραση λαϊκής αγανάκτησης -π.χ. Άγραφα, Τήνο και νησίδες Νοτίου Αιγαίου- με επακόλουθες και δικαιολογημένες καθυστερήσεις στα προτεινόμενα έργα.

Δεν θα επιτύχει η προσπάθεια αντιμετώπισης της κλιματικής κρίσης εάν βασίζεται, όχι στις αναγκαίες μεταβολές των καταναλωτικών μας πρότυπων, αλλά σε υποβάθμιση των στοιχείων βιοποικιλότητας, φυσικού κάλλους και πολιτισμού που συνθέτουν, εν πολλοίς, την θετική μας ταυτότητα ως λαού. Αντίθετα εάν δεν επικρατήσουν άλλα πρότυπα ζωής, η ισχυρή ατμομηχανή καταναλωτικής συμπεριφοράς θα επηρεάζει πάντοτε περισσότερο από όποιες επιμέρους υποβαθμίσεις προστατευόμενων πολιτισμικών και φυσικών τοπίων. Μια πολιτική που βασίζεται στην διατήρηση των σημερινών προτύπων δεν θα είναι απλώς υπαρξιακά κατώτερη. Θα είναι κυρίως αναποτελεσματική.

Για την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης θα απαιτηθεί πρωτόγνωρη ένταση στην προετοιμασία και εφαρμογή πολιτικών από τον κρατικό μηχανισμό. Απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία του εγχειρήματος είναι η κατανόηση ότι η αντιμετώπιση της πρωτοφανούς αυτής προκλήσεως σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα, περνά από δύο βασικά απαιτούμενα, την μεταβολή σημερινών προτύπων της σύγχρονης ζωής και τον σεβασμό των παραδοσιακών αξιών της χώρας. Στην Ελλάδα αυτές οι αξίες αφορούν μεταξύ άλλων την διατήρηση της πολιτισμικής και φυσικής κληρονομιάς που

διαμορφωθήκαν κατά τη διάρκεια τεσσάρων χιλιάδων ετών της ιστορίας μας. Μέσα από τον σεβασμό των αξιών αυτών περνά η μόνη δύσκολη μεν αλλά υγιής οδός για την επιτυχή αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης.

Χαίρομαι λοιπόν ότι ο Χρήστος Ζερεφός θα μιλήσει όχι μόνο ως έγκριτος επιστήμων και Ακαδημαϊκός αλλά και ως ιστορικός, εξηγώντας μας πώς οι φυσικές συνθήκες και η ανθρώπινη παρουσία έχουν αλληλοεπηρεάσει την διαμόρφωση του ελληνικού χώρου και πριν από την εποχή της ανθρωπογενούς κλιματικής αλλαγής αλλά και μετά από την εμφάνιση του όντως υπαρξιακού αυτού προβλήματος.

Ο τίτλος της ομιλίας του Χρήστου Ζερεφού είναι: «Η κλιματική αλλαγή στην Ελλάδα από την αρχαιότητα ως το μέλλον». Σε σένα Χρήστο, ο λόγος.....

Κώστας Καρράς

Συνιδρυτής ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Πρόεδρος Επιτροπής Κλιματικής Αλλαγής